

УДК 339.543

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-3>

Ляшевська В.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Сіладі К.Б.

студентка
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Подлипян І.В.

студентка
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Liashevskia Viktoria

Candidate of Sciences (Economics),
Associate Professor of the Department of Marketing,
Management and Entrepreneurship,
V.N. Karazin Kharkiv National University

Siladi Kristina

Student of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship,
V.N. Karazin Kharkiv National University

Podlypian Inna

Student of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship,
V.N. Karazin Kharkiv National University

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

FEATURES OF CUSTOMS REGULATION IN UKRAINE AND EU COUNTRIES

Метою статті є дослідження особливостей митного регулювання в Україні та країнах Європейського Союзу. Для цього було розглянуто визначення митно-тарифного регулювання та основи митної політики в Україні. Надано визначення та сутність митної справи. Виділено основні принципи здійснення митно-тарифного регулювання в Україні. Розглянуто сутність світових рівнів митно-тарифного регулювання в країнах світу. Визначено та проаналізовано наявні негативні чинники, що зупиняють розвиток України порівняно з країнами ЄС. Наведено кроки для вдосконалення спільної системи ПДВ Комісії ЄС для країн-учасниць. Розглянуто методологію застосування ПДВ, а також тарифні ставки даного податку у деяких країнах ЄС. Надано рекомендації щодо поліпшення митного регулювання в Україні.

Ключові слова: митне регулювання, тариф, митна політика, ЗЕД, ПДВ, ЄС.

Целью статьи является исследование особенностей таможенного регулирования в Украине и странах Европейского Союза. Для этого были рассмотрены определения таможенно-тарифного регулирования и основы таможенной политики в Украине. Дано определение и сущность таможенного дела. Выделены основные принципы осуществления таможенно-тарифного регулирования в Украине. Рассмотрена сущность мировых уровней таможенно-тарифного регулирования в странах мира. Определены и проанализированы имеющиеся негативные факторы, остающиеся препятствиями для развития Украины по сравнению со странами ЕС. Приведены шаги для совершенствования общей системы НДС Комиссии ЕС для стран-участниц. Рассмотрены методология применения НДС, а также тарифные ставки данного налога в некоторых странах ЕС. Даны рекомендации по улучшению таможенного регулирования в Украине.

Ключевые слова: таможенное регулирование, тариф, таможенная политика, ВЭД, НДС, ЕС.

The relevance of the topic is that internationalization and globalization of world trade are taking place today. Therefore, proper customs regulation of the countries participating in market relations around the world is required. Without well-established foreign trade rules, it is impossible for mutually beneficial cooperation between countries, because by means of customs-tariff regulation the image of a country on the world market is created and a clear understanding is made as to whether it makes sense to establish export-import operations with that country. The purpose of this article is to investigate the features of customs regulation in Ukraine and the European Union. For this purpose, the definition of customs tariff regulation and the basis of customs policy in Ukraine were considered. The definition and the essence of the customs case are given. The basic principles of customs tariff regulation in Ukraine are highlighted. The essence of the world levels of customs tariff regulation in the countries of the world is considered. The existing negative factors that hinder the development of Ukraine in comparison with the EU countries have been identified and analyzed. By correctly identifying imperfections and negative factors in the country's customs policy, it is possible not only to improve the state of the country's economy, but also to become a world-renowned producer of goods and services. The article also outlines steps to improve the EU Member State's common system of VAT. In addition, the methodology for applying VAT and the tariff rates of this tax have been considered in some EU countries, including, for example, Spain, Sweden and the Netherlands. VAT rates in the Czech Republic, Belgium, Latvia, Lithuania, Italia, Slovenia, Ireland, Croatia, Poland and the others were also considered. The article provides recommendations and outlines prospects for development of Ukraine cooperation with EU countries, as well as ways to remedy the existing shortcomings through which Ukraine today lags behind the level of economic development of the leading countries not only of the EU, but of the whole world.

Keywords: customs regulation, tariff, customs policy, FEA, VAT, EU.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні світове господарство розвивається дуже швидко, через що виникає необхідність застосування митного регулювання між країнами не тільки Європи, але й усього світу. Водночас Україна трансформувалася у країну з доволі відкритою економікою, що також створює потребу у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності на світовому ринку. Однак економіка України досі залишається недостатньо вбудованою до міжнародної господарської системи. Через це стає необхідним дослідження особливостей митного регулювання в Україні та виявлення недосконалостей порівняно з провідними країнами ЄС як головними партнерами України в міжнародному бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питання митного регулювання згадуються у працях таких учених, як А. Войцещук, О. Гребельник, А. Грейнджер, В. Ченцов, В. Ващенко, В. Демченко, Д. Приймаченко, А. Яценко, К. Сандровський, П. Сетх, Дж. Сокол, І. Тимошенко, Я. Жаліло, С. Терещенко, А. Шейко та ін. [1].

Сьогодні митне регулювання потребує постійного моніторингу через швидкоплинність змін у митному законодавстві країн, тому питання дослідження особливостей та вдосконалення митного регулювання України залишається актуальним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей митного регулювання в Україні та країнах ЄС, а також визначення наявних проблем митного регулювання в країні та шляхів їх вирішення.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Митно-тарифне регулювання являє собою взаємовідносини між державою та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) із приводу умов перетинання національного кордону товарами, послугами, капіталами тощо [2].

Даний вид регулювання є економічним, тому що як основний інструментарій використовуються імпорт, експорт, митний тариф, який забезпечує фіскальну та регулюючу функції. Також митне регулювання визначає рамки економічної активності суб'єктів господарювання, стримуючи чи стимулюючи їхню діяльність залежно від економічних пріоритетів, підштовхує до розвитку міжнародних відносин і захисту національних економічних інтересів.

Митна політика України визначається трьома основними законодавчими актами: Митним кодексом України [3], Законом України «Про митний тариф» [4], Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [5]. Ці документи визначають право на здійснення та регулювання ЗЕД, економічні взаємовідносини з іншими країнами, організацію та здійснення митної справи в Україні, створення сприятливих умов для розвитку економіки держави, порядок застосування митного тарифу під час імпорту та експорту товарів та інших предметів тощо.

Митна справа має свої значення та зміст і являє собою:

– порядок переміщення через національний кордон товарів, установлення митних платежів, нагляд та контроль над порушеннями вимог Митного кодексу України;

Держава та регіони

- дотримання міжнародної системи класифікації товарів, єдиної для всіх форми декларування експорту та імпорту предметів перевезення;
- митну статистику, застосування товарної номенклатури ЗЕД, виявлення та припинення контрабанди або інших порушень законодавства;
- спрямування на досягнення економічних, регулятивних та правоохоронних цілей;
- безпеку прав фізичних та юридичних осіб.

Сьогодні існує всього два рівня митного регулювання: міжнародний рівень, який передбачає виконання даного регулювання на базі рішень відповідних спеціалізованих міжнародних організацій (Світова організація торгівлі (СОТ), Світовий банк, Міжнародний валютний фонд) через установа певних принципів міжнародного митного регулювання; національний рівень, що базується на відповідних законах та законодавчих актах держави, що впроваджує певну митну політику.

Митно-тарифне регулювання в Україні здійснюється на основі головних принципів (рис. 1).

Нинішня ситуація в Україні характеризується динамічним зростанням обсягів та великими масштабами міжнародної торгівлі, посиленням вимог організацій світового класу щодо забезпечення відкритого доступу іноземних товарів на національні ринки, зниження торговельних бар'єрів. Оскільки між Україною та ЄС у 2017 р. була укладена Угода про асоціацію, то нині відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у практику митної діяльності держави.

Відомо, що за підсумками виконання завдань Угоди, що були заплановані у 2018 р., Україна виконала на 52%, тоді як у 2017 р. показник становив 41% [7]. Але існує низка негативних чинників, які Україні потрібно подолати, щоб мати змогу приймати участь у міжнародній торгівлі на основі єдиних вимог європейських країн:

- виняткова відсутність упровадження та виконання швидких реформ задля підтримання та поліпшення економіки країни;
- повільне здійснення органами влади запланованих завдань;
- темпи імплементації зобов'язань у сфері митного регулювання мають низьку швидкість їх виконання;

- значна розгалуженість товарної номенклатури ЗЕД;
- фіскальне спрямування мита (його призначення визначається потребами держави у грошових коштах).

Для успішного майбутнього економіки України потрібно спиратися на досвід світових країн-лідерів, це дасть змогу подолати проблеми економічного, політичного, соціального, юридичного характеру завдяки ефективній стратегії розвитку держави. У зв'язку зі співпрацею з країнами ЄС корисним для України буде застосовувати знання цих держав, яким уже вдалося створити ефективну економіку та реалізувати успішну митну політику.

Нині у Європейському Союзі налічується 28 країн-учасниць. Для цих країн діють єдині митні правила. Стосовно ПДВ Комісією ЄС у 2019 р. було введено кроки для вдосконалення спільної системи (рис. 2).

Розглянемо оподаткування ПДВ у деяких країнах ЄС.

Так, у Німеччині ПДВ має назву «податок з обороту імпорту» й являє собою акциз відповідно до Положення про податки, збори, мито та імпорتنний податок залежно від митного законодавства. Митне управління займається збором податків, метою стягнення якого є адаптація товарів третіх країн (звільнених від податку на додану вартість країни-експортера) до оподаткування ПДВ, який застосовується щодо аналогічних національних товарів.

Політика стягнення митних платежів в Іспанії подібна до української. Імпорт товарів та послуг обкладається ПДВ, а експорт, навпаки, звільняється. За цих норм вартістю вважається та ціна, яка запропонована продавцем, та ще й митні платежі, що повинні бути сплачені. На юридичному рівні це оформлено як специфічний вид операції, де має місце нульова ставка податку. Через це експортери мають документально оформляти свої операції для податкових органів.

У Швеції податок повинен прописуватися в інвойсах, супроводжуваних продаж товарів та послуг. У цій країні експорт звільняється від ПДВ, а імпорт – обкладається. Станом на 2019 р. ПДВ становить 21% [9]. Вартість товарів або послуг включає у себе всі

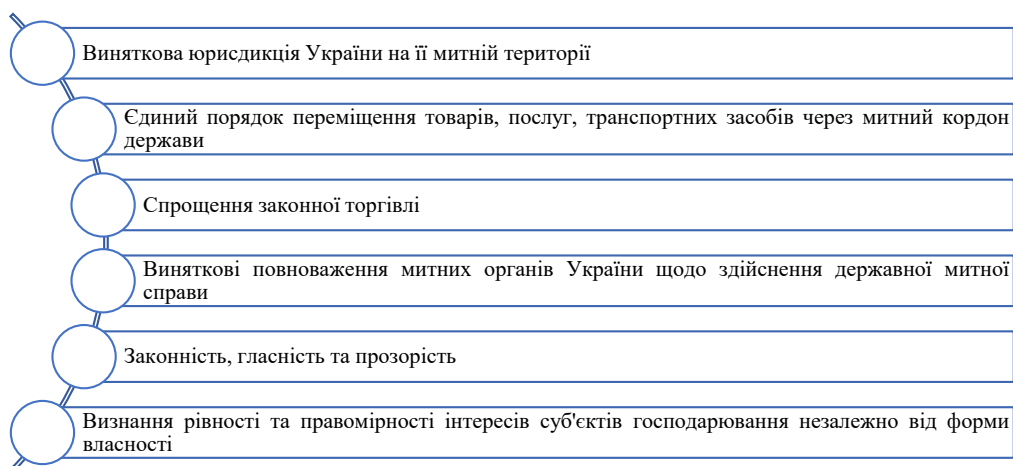

Рис. 1. Основні принципи митно-тарифного регулювання України [6]

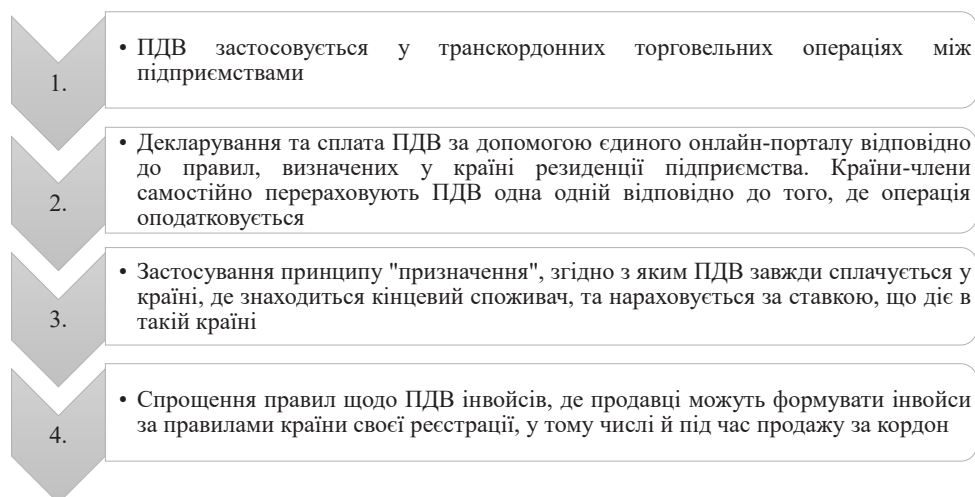

Рис. 2. Кроки для вдосконалення спільної системи ПДВ Комісії ЄС для країн-учасниць [8]

нараховані податки і збори, що є базою для нарахування ПДВ. Платники податку сплачують податок за різницею між вхідним і вихідним ПДВ. Для небагатьох товарів (автомобілі, міцні спиртні напої, тютюнова продукція та ін.) відрахування вхідного ПДВ не використовується.

У Нідерландах ПДВ вважається непрямим податком, оскільки він спочатку сплачується продавцеві товарів чи послуг, а потім – до податкових органів. У країні є кілька різних ставок ПДВ та перелік товарів і послуг, що не підлягають оподаткуванню ПДВ. Базова загальна ставка становить 21% станом на 2019 р., а спеціальна ставка ПДВ – 6%, яка стосується товарів необхідного призначення (продукти харчування, худоба, медичні потреби та ін.) [10]. Нульова ставка ПДВ не застосовується до тих товарів, які не споживаються в Нідерландах і якщо їх відвантажують і споживають за межами ЄС.

Варто зазначити, що ставка ПДВ більше ніж 20% застосовується у Чехії, Латвії, Бельгії, Литві (21%), Словенії, Італії (22%), Ірландії, Польщі, Греції (23%), Фінляндії, Румунії (24%), Хорватії (25%) [9]. Найвища ставка досягає 27% в Угорщині. ПДВ є таким податком, який здатний забезпечити надходження до бюджету ЄС навіть під час економічної депресії.

Для якісної та ефективної діяльності митного законодавства України необхідно розробити єдиний комплексний законопроект про внесення змін до Митного кодексу держави. Даний законодавчий документ мав би приділяти увагу положенням Митного кодексу ЄС, у тому числі щодо формування та організації митного контролю, а також гарантування сплати митного боргу, системи митних режимів тощо. Європейський досвід свідчить на користь застосування диференційованих ставок ПДВ для деяких видів товарів. Механізм упровадження даних ставок забезпечує ефективну реалізацію регуляторного потенціалу ПДВ, що є важливим для України. На даному етапі митними органам України потрібно максимально наблизитися до стандартів ЄС для здійснення митно-тарифного регулювання. Це дасть

можливість ефективно виконувати митні операції з найменшими затратами часу.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, митно-тарифне регулювання має значний вплив на економіку України та міжнародні відносини з іншими державами. Низка проблем, які стримують поглиблення відносин з ЄС у рамках виконання Угоди, повинна бути мінімізована найближчим часом. Для вдосконалення митної політики України необхідно чітко виконувати умови Угоди про асоціацію з ЄС. Доречно було б доопрацювати законопроекти, які стосуються впровадження декількох видів статей Митного кодексу ЄС щодо спільного транзиту.

Також формування єдиного пакету митного законодавства та його сприяння швидкому введенню в дію допоможе заглибитися в євроінтеграційні відносини України з ЄС та надасть міцний фундамент для подальшої співпраці.

В Україні система митного регулювання має змогу забезпечити сприятливі умови для адаптації економіки країни до більш серйозної міжнародної конкуренції внаслідок приєднання до системи глобального регулювання і вільного пересування товарів та послуг, а також поступове включення її економіки до світових та європейських економічних процесів.

Бібліографічний список:

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. 543 с.
2. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 696 с.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 15.10.2019).
4. Про митний тариф : Закон України від 19 вересня 2013 р. № 584-VII / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-18> (дата звернення: 15.10.2019).
5. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII / Верховна Рада України.

- URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 15.10.2019).
6. Дяченко Т.О. Особливості митно-тарифного регулювання України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. № 4. С. 128–137. URL : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2666/2370> (дата звернення: 16.10.2019).
 7. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2018 році. *Євроінтеграційний портал*. URL : <http://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf> (дата звернення: 16.10.2019).
 8. Податкова політика ЄС. Київ, 2019. *КМ-портал*. URL : <http://kmp.ua/uk/blog/eu-tax-policy-steps-to-implement-the-definitive-vat-system-finally-in-sight> (дата звернення: 17.10.2019).
 9. Світовий досвід оподаткування. Київ, 2019. *Державна фіскальна служба України*. URL : <http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid> (дата звернення: 17.10.2019).
 10. Belastingdienst. *Belastingaangifte 2019*. URL : <http://belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/belastingaangifte/belastingaangifte> (дата звернення: 17.10.2019).
- <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (accessed 15 October 2019).
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2013) *Zakon Ukrainy «Pro mytnyi taryf»* [Law of Ukraine «On Customs Tariff»]. Kyiv. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-18> (accessed 15 October 2019).
 5. Verkhovna Rada of Ukraine (1991) *Zakon Ukrainy «Pro zovnishnoekonomichnu diialnist»* [Law of Ukraine «On foreign economic activity»]. Kyiv. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (accessed 15 October 2019).
 6. Diachenko T.O. (2015) Osoblyvosti mytno-taryfnoho rehulivannia Ukrainy [Features of customs and tariff regulation of Ukraine]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn* [Actual problems of international relations] (electronic journal), no. 4, pp. 128-137. Available at: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2666/2370> (accessed 16 October 2019).
 7. Eurointegration portal (2018) Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym soiuзом u 2018 rotsi [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2018]. Available at: <http://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf> (accessed 16 October 2019).
 8. KM Portal (2019) Podatkova polityka YeS [EU tax policy]. Kyiv. Available at: <http://kmp.ua/uk/blog/eu-tax-policy-steps-to-implement-the-definitive-vat-system-finally-in-sight> (accessed 17 October 2019).
 9. State Fiscal Service of Ukraine (2019) Svitovyi dosvid opodatkuвання [World tax experience]. Kyiv. Available at: <http://http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid> (accessed 17 October 2019).
 10. Belastingdienst (2019) *Belastingaangifte 2019*. Available at: <http://belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/belastingaangifte/belastingaangifte> (accessed 17 October 2019).

References:

1. Berezhnyuk I.G. (2009) *Mytne rehulivannia Ukrainy: natsionalni ta mizhnarodni aspekty : monohrafiia* [Customs regulation of Ukraine: National and International Aspects: Monograph]. Dnipropetrovsk: Academy of Customs Service of Ukraine. (in Ukrainian)
2. Grebelnik O.P. (2012) *Mytne rehulivannya zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti : pidruchnyk* [Customs regulation of foreign economic activity: a textbook]. Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2012) *Mytnyi kodeks Ukrainy* [The Customs Code of Ukraine]. Kyiv. Available at: